

Ishaja vsak
dan razen
nedelj in
praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily
except
Sundays
and Holidays

LETO—YEAR XI.

Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONDELJEK 3. JUNIJA (JUNE) 1918.

ŠTEV.—NUMBER 129.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

ZDRUŽENE DRŽAVE ZA RAZPAD AVSTRIJE.

Krvavi izgredi se nadaljujejo v čeških in jugoslovanskih deželah. Osem policistov je zgroelo. Protiaustrijska propaganda na italijanski fronti. Slovenci in Hrvatje nočejo streljati na češke prostovoljce. Turške čete pridejo v Avstrijo in nemške pojdejo v Turčijo.

Washington, 2. junija. — Senat King iz Utahe je večer predložil v senatni zbornici resolucijo, ki izraža simpatije Združenih držav z narodnimi aspiracijami Čehov in Jugoslovancev v soglasju z njimi, ki jo je podal državni departament zadnje sredo.

Avstro-nemški pakt za germa-nizacijo avstro-ogrskih armade o-porablja Združene države, da spremene svoje stališče napram avstro-ogrski monarhiji in se iz-menejo za razpad Avstrije. Tako se včeraj izjavili uradniki v dr-žavnem departamentu in nobenega dvoma ni več, da bodo Združene države na mirovni konferenci za-ključile, da se Avstro-Ogrska raz-lupa v skupino novih svobodnih držav.

Obtem prihajajo diplomatske de-je v Washington o novih de-monstracijah na Češkem in v slo-venstvu avstrijskih deželah. Poveča-nje delavnosti italijanske armade kaže, da se morda razvije ofenzi-va proti Avstriji, ki bo pomogla zmanjšati Čehom in Jugoslovancem neuspešnejše bojeve od Prage do Ljubljane.

Krvavi izgredi na Češkem.

London, 2. junija. — Brezlične napetosti s poročajo, da se na-da-jujejo in razširjajo krvavi izgredi in nemiri vsake vrste na Češ-ko v Hoznu so ljudske množice razjarjene vsled brutalnosti policistov, napadle policijske ba-talije in mestno hišo, kjer je bilo stanovali številni policajev. Mestna hiša je bila kmalu v plamenu in izgorelo je osem policistov.

V Kolinu so izgredniki zmetali v tla avstrijske zastave s hiš in namodestili s češkimi.

V Taborju in drugih mestih na Moravskem in v Olomouci na Moravskem so izgredniki požgali javna prostora.

Mednarodni prostori dveh nem-ških listov v Pragi so demolirani. Dnevnik stuttgartarskega lista "Neueste Nachrichten" poroča, da so izgredi v Pragi zadnje ne-delje prekalili vse prejšnje de-monstracije.

Preki sod v Bosni.

Bevica, 2. jun. — Hrvaški li-tniki pišejo, da je v Bosni razgla-seno obredno stanje. Izgredi v Bosni in po drugih jugoslovans-kih krajih se ponavljajo dnevno. Avstro-slovensko-italijanska zveza po-čaja vsak dan močnejša.

Democije Čehov. — Slovenski in hrvaški vojski se puntajo na italijanski fronti.

Bevica, 2. jun. — Češko-slovaška vojska na italijanski fronti daje avstro-slovenskim poveljnikom več težav kakor vsa italijanska arma-da. Poročevalci na fronti javlja-jo, da ga ni dneva, da ne bi prišli čisti dezertirji bodisi posamezno ali v skupinah na italijansko vojsko. Češki prostovoljci v ita-lijski armadi imajo nočne sestan-ke s svojimi rojaki v avstrijskih taborjih, ki se plazijo po gorah in dolinah v tirolskih gorah. Italijanci dajejo prvim važne infor-macije o gibanju avstrijskih čet in o gibanju slovenskih polkov.

Češko-slovaški vojski v avstrij-ski armadi dobivajo z italijanske vojske razpisne in brošure, ki se ti-čejo v Parizu in Londonu.

Slovenski in hrvaški vojski, ki so bili v predlanskem tako imenovanem boju proti Italijanom na Primorskem, so zdaj popolno-

ma indiferentni; primerilo se je, da niso hoteli streljati na na-sprotno četo iz bojarni, da bi za-deli slovenske prostovoljce.

Ko je ameriški korespondent prišel v Rimu češkega stotnika, če se ne boji, da pride Avstrij-cem v roke, je smehoma odgovo-ril, da se češki prostovoljci nič ne boje. "Naše čete so prišle iz Rusije — je dejal stotnik — kjer so bile mobilizirane iz bivših slo-venstvih vjetnikov v avstro-ogr-ski armadi. Borili smo se z Avstro-Nemci pri Zborovu in tam je bilo ujetih nekaj naših bratov, katere so Avstriji takoj obesili. Nato smo sporočili Avstrijcem, da za vsakega usmrčenega češko-slovaškega prostovoljca bomo mi obe-sili deset ujetih Nemcev in od tedaj več nismo slišali, da bi obe-žali naše vjetnike. Ravno to pra-vilo velja tudi na italijanski fron-ti."

Čehi v Italiji so ponosni, da so dezertirji, ampak oni pravijo, da niso dezertirji, kajti dezertirali niso iz češke armade, katere še ni, in vojni vjetniki tudi niso bili, kajti prišli so med prijatelje in za-veznike. Imajo prav.

Avstrijski poveljniki neprene-homa premikajo slovenske polke iz postojanke na postojanko, kar jim povzroča mnogo dela in veli-ke sitnosti. Nedolgo tega so raz-pisali 500 kron nagrade za vsa-kega češkega dezertirja, ki je vjet, ampak čeških vojakov to prav nič ne ovira.

Turške čete v Avstrijo in nemške v Turčijo.

Curich, 2. junija. — Ko je avstrij-ski cesar Karl obiskal turškega sultana v Carigradu, sta se spo-razumela za izmenjavo vojskarih čet. Turki sultan se je zavezal poslati v Avstrijo svoje rezerve in Karl je obljubil, da pošlje nem-ški kazer svoje čete v Palestino in Mezopotamijo, kjer Angleži vo-dijo uspešno kampanjo.

(Ta vest dokazuje, da je Nem-čija inkorporirala v svojo armado ne samo avstro-ogrskih čet, tem-več tudi turške. Kaj bodo delale turške rezerve v Avstriji? Ali ni možno, da jih Karl porabi za po-tlačanje revolucionarnega gibanja Jugoslovancev, Čehov in proletari-ata sploh? Morda porabi Turke tudi na italijanski fronti, kjer so slovenski polki popolnoma neza-nesljivi. Zadnji teden je prišlo poročilo v Washington o rebelnem gibanju Mohamedancev v Mali A-ziji. Vse torej izgleda, da bodo Prusjaki krotili rebelne Turke, Turki pa rebelna ljudstva v Av-striji.)

ŽELEZ. RAVNATELJ IMENO-VAL ODOR ZA URAVNA-VO VOZNIH CEN.

Washington, D. C. — Železniški ravnatelj McAdoo je imenoval o-bratne odbore za vzhodni, južni in zapadni distrikt, da izravna vo-zne cene in zaslišijo pritožbe in pri-poročila izvažalcev in prevažal-cev.

NOVA NEMŠKA ZAROTA V MEXIKI.

Washington, D. C. — Državni departament je dobil poročilo o no-vi nemški zaroti, ki ima namen uničiti oljne studence v okolišju Tampice, iz katerih dobivajo olje za ameriški in britanski mornari-ko.

KAMPANJA ZA VOJNO-VARČEVALNE ZNAMKE.

Država Illinois mora razpečati vojno-hranilnih znamk za 125 milijonov dolarjev do 28. junija.

PRILIKA ZA VSAKOGAR.

Chicago, Ill. — Kljub dobro or-ganizirani kampanji za razpeču-vanje vojno varčevalnih znamk, ki je trajala teden dni, država Illinois ni dosegla svoje določene vsote \$125,000,000, dasiravno so nekateri okrajji prekoračili njim določeno vsoto.

Zakladniški tajnik McAdoo je odredil obširno kampanjo za raz-pečevanje vojno - varčevalnih znamk, ki doseže svoj višek dne 28. junija, ki je določen kot dan vojno-varčevalnih znamk.

Razume se, da bodo vse države tekmovala med sabo, da dosežejo največjo vsoto. V tej tekmi ne sme zaostati država Illinois, am-pak mora skušati, da prekosi svo-je sestre.

Vsaka država ima svoj vojno-varčevalni odbor in logično ga ima tudi država Illinois. Ta od-bor pravi:

Pred 28. junijem mora država Illinois doseči nji določeno vsoto.

Ali je to težka reč? Če vsaka oseba — mož, žena ali otrok — obljubi, da kupi za \$20 vojno-varčevalni znamk, ali pa kupi znamke za omenjeni znesek, je vsota dosežena.

28. junij je dan vojno-varčevalnih znamk!

Tega dne je treba, da vsaka o-seba — mož, žena, ali otrok — v Illinoisu kupi vojno-varčevalno znamko za pet dolarjev, ki bo stala omenjenega dne le \$4.17. Če se to izvrši, bo prodanih 6,000,000 vojno-varčevalnih znamk, v denarju bo pa zneslo nad \$25,000,000.

Marsikdo misli, da je to neka-kega ukaz. Ne prijatelji Sloven-cil! Zunaj v stari in gnili Avstriji se dvigajo Jugoslovani in Čehi proti habsburški tiraniji. Oni tve-gajo vse, kar imajo: svoje pose-stvo, prostost in življenje, da vrže-žejo ob tla habsburško avtokracijo. Ameriška vlada pa apelira na vse prebivalce v Združenih drža-vah, torej tudi na Slovence, da ji posodijo denar, ki ga dobe vrne-nejo s dobrih obrestmi. Ta de-nar potrebuje vlada, da zdrobi moč centralnih avtokratov in ta-ko osvobodijo v stari domovini tudi Slovence izpod habsburškega jar-ma.

Slovenec! Vsak cent, ki ga po-sodite ameriški vladi, ste poso-dili za zmago demokracije nad avtokracijo in osvoboditev svoje-ga naroda iz habsburških hudi-čevih krepeljcev.

Vsakdo, ki kupi dvajset petdo-larskih znamk, postane član "Ili-nojskega vojnohranilnega certifi-katnega kluba." Na njegov certi-fikat bo vtisnena zlata zvezda. Za vsakih nadaljnjih 20 znamk, dobi še eno zlato zvezdo na certifikat, ki ga lahko vsakdo da v okvir. Tako bo certifikat še v kasnej-ših letih dokazoval, da je imej-til storil svojo dolžnost v vojni za svetovno demokracijo.

Kupujte vojno-varčevalne in hranilne znamke sedaj, da bo do-ločena vsota dosežena še pred 28. junijem.

GENERAL WOOD NE POJDE V SAN FRANCISCO.

Washington, D. C. — Vojni taj-nik Baker je naznanil, da se gene-ral Leonard Wood vrne v svojo staro postojanko Camp Funston, Fort Riley, Kans.

ZA MOTORNE ČOLNE JE GA-ZOLIN DOVOLJEN.

Washington, D. C. — Kurivna uprava izjavlja, da ne namerava prepovedati uporabe gazolin za motorne čolne in avtomobile. Pre-poved velja le za privatne jahte.

VPRAŠANJE PREMOGA NA DNEVNEM REDU.

Odjemalci se bodo morali letos zadovoljiti s 70 odstotki nor-malne količine premoga.

PREMOGOV TEDEN.

Washington, D. C. — Deželi zopet pleti mogoče ravnatoko res-no pomanjkanje premoga kot lanskó zimo. Da se prihrani pre-mog in ne nastane pomanjkanje premoga, bo kurivni upravitelj Garfield izdal odredbe za prihra-nitev remoga.

Konzumentje bodo imeli do me-hkega premoga po temle redu pravice:

1. Železnice.
2. Armada in mornarica.
3. Državni in okrajni zavodi.
4. Javne potrebe.
5. Trgovci na drobno.
6. Tovarne na prednostni li-sti.
7. Tovarne, ki niso na pred-nostni listi.

Kurivna uprava je razdelila konzumentje v sedem razredov. Konzumentje v prvih šestih razre-dih bodo dobili premog, ki ga po-trebujejo. Konzumentje v sedmem razredu se bodo morali zadovol-jiti s premogom, ki ostane konzumentom v prvih šestih razredih. Omejitvi bodo morali konzum premoga in ga uravnati po primanj-kljuju, ki ga cenijo na 600,000 ton.

Med tovarne na prednostni listi štejejo vse tovarne in delavnice, v katerih izdelujejo municijo in druge vojne potrebščine, ki so po-trebne za nadaljevanje vojne. To-varne, ki niso na prednostni listi se smatrajo za nepotrebne ali manj potrebne kot tovarne, v ka-terih izdelujejo vojne potrebščine. Tovarne, v katerih izdelujejo produkte za luksu, lepoti-čen predmete itd., spadajo vse v sed-mi razred.

Četudi bi k rudnikom dostavili toliko voz, kot jih potrebujejo, o' vseeno ne proizvedli toliko pre-moga, kot ga potrebuje dežela, ker primanjkuje v rudnikih de-lovnih rok. Mnogo rudarjev je bi-lo poklicanih v vojaško službo dobrih rudarjev se pa ne naprav-kar čez noč. Nekateri rudarji se se poprijeli dela v drugih indus-trijah, v katerih je delo bolj stal-no. Ti rudarji bi se seveda vrni-li v rudnike, če bi v njih delal stalno, kajti pravi rudar dela raj-še v rudniku kot v tovarni.

A. W. Calloway, ravnatelj za razdelitev mehkega premoga, je cenil produkcijo mehkega pre-moga v maju na 50,000,000 ton. To liko premoga na mesec pa ne mo-rejo proizvedati skozi vse leto, i-če bi proizvedali tako veliko mno-žino premoga, bi primanjkljaj znašal vseeno na leto 50,000,000 ton.

Mr. Calloway pravi, da ups, di-bi celoletna produkcija znašala na leto 590,000,000 ton. Nemogo-če je pa misliti na višjo produk-cijo, četudi bi železnice izvršile čudež in dostavile k rudnikom maksimalno število voz, dokler ni-bodo prenehali rudarji iskati de-la v drugih industrijah.

Število rudarjev, ki kopljejo ta-di premog, se tudi krči. Joseph B. Dickson, predsednik antracit-nega odbora, poroča, da se je šte-vilo teh rudarjev skrčilo od 177,000 na 145,000.

V štiri in dvajset južnih držav in oddaljene zapadne države p-splošno ne bodo dovažali trdega premoga.

V zadnjem letu so razdelili pre-mog takole:

	Distribucija
	1914—1917
Nova Anglija	9,833,379 ton
Atlantske države	27,878,233 "
Centralne države	5,100,924 "
Severozap. države	2,710,188 "
Transmissiske drž.	627,965 "
Železnice	2,481,754 "
Kanada	3,856,021 "
Razno	5151,930 "

PREME.

Chicago in okolice: V ponedeljek jasno in nekoliko hladno; v torek oblačno in nestalno. Vzhodni ve-trovi.

FRANCOSKE ARMADE SO USTAVILE NEMCE.

Sovražnik ustavljen ob reki Marni z ve-likimi izgubami. Francozi reoku-pirali šest postojank. Američani odbili dvanajst protinapadov in razbili nemško divizijo. Avstrijake čete nadomestijo nemške v Ukrajini.

Washington, 3. jun. — Mornari-ški departament je prejel poročilo od podadmirala Simsa, da manjka 24 moč s potopljenega ameriškega transportnega parnika "President Lincoln". Imena pogrešanih še ni-so znana in ne ve se, da li so mor-narji ali vojaki.

Washington, 2. jun. — Zadu-je poročilo generala Pershinga se glasi: "Na naši novi črti v okoli-šju Cantignija so naše čete odbile nadaljnje štiri protinapade 30. ma-ja. Avijatik Douglas Campbell je vr-gel na tla nemškega letalca iz višine 1500 metrov severno od Tola. Na planoti Woivre so naši prostovoljci napadli nemške za-ko-pe in razdrali 31 izdolbin, razstre-tili most, ubili in ranili čez dvajset Nemcev in se vrnili z vplenjeno strojno puško."

Z ameriško armado v Franciji, 2. jun. — Američani so do danes odbili dvanajst nemških protina-padov na Cantigny v Pikardiji. V teh bojih so popolnoma uničili dva nemška regimenta in razbili eno celo nemško divizijo (okrog 12,000 moč). Američani, ki drže Cantig-ny še pet dni kljub neprestanim sovražnim napadom, so se zarili v kope in izboljšali svoje postoj-anke. Prve dni, ko so Nemci z neprestanim bombardiranjem od-rezali pota v ozadju, so ameriški vojski živeli le ob surovi slanini, kolikor so se imeli s seboj; vžile temu niso odnehali z bojem.

8 francoskega glavnega stana poroča, da je gotovo število a-meriških čet odšlo na novo fronto ob reki Marni, kjer bodo pomaga-le Francozom ustaviti Nemce.

Američani potopili dve submarin-ki v pol uri.

Atlantska luka, 2. jun. — Mo-štvo ameriške ladje, ki je prišla iz vojne zone, pripoveduje, da je a-meriški razruševalec v bližini fran-coske obali uničil v pol ure dve nemški submarinki.

Dnevni seznam izgub.

Washington, 2. jun. — Vojni de-partment je včeraj objavil listo 57 men. Izgube so porazdeljene: trije ubiti v boju, šest moč je u-mrlo za ranami in deset vsled bo-lezni, eden je smrtno ponesreči-l na eroplanu, enajst je lahko in 17 teško ranjenih, devet moč pa po-grečajo.

Drugi ameriški transport potop-ljen.

Washington, 2. jun. — Morna-riški departament javlja, da je bil v petek torpediran in potopljen v vropskih vodah ameriški trans-portni parnik "President Lin-coln," ko se je vračal v Ameriko. Parnik je utonil eno uro po na-padu sovražne submarinke. "President Lincoln" je bil bli-ži nemški parnik in imel je 15,000 ton.

KANALIZACIJA REKE DES-PLAINES.

Chicago, Ill. — Valed dotoka fe-kalij v reko Desplaines iz bližnjih mest in trgov, je voda v reki po-polnoma okužena v okraju Cook.

Distriktni zdravstveni odbor je vzel tega odredil, da prično a-kanalizacije reke še letošnje po-letje. Delati bodo pričeli v Evan-stonu in Melrose Parku. Ko bo delo izvršeno, bo voda zapet čista v reki.

Paris, 3. jun. — Vojni stan je sinoči poročal, da so francoske čete včeraj ustavile Nemce z uspeš-nimi protinapadi med rekama Marno in Oureq. Francozi so re-okupirali pet vasi in trgov, ki so: Longpont, Corey, Proemes, Mont de Cholsay in Champlat; razen to-ga so Nemci izgubili hrib št. 163. V okolišju Remsa je položaj ne-spremenjen. Severnopoladno od Soissona so bili včeraj odbiti vsi nemški napadi.

Stockholm, 2. jun. — Nemčija je sklenila premestiti dve tretjini svojih čet iz Ukrajine na zapadno fronto. Namesto nemških pridejo v Ukrajino avstrijske čete.

Paris, 2. junija. — Armade nemškega kronprincea, ki so pred enim tednom zavalovile preko hribov Chemin des Dames in v zadnjih šestih dneh prodrle do reke Mar-ne, so se obrnile proti zapadu in jugozapadu in zdaj silijo proti Pa-rizu skozi dolino ob reki Oureq. Francoski vojni stan pravi v svo-jem poročilu, da so Nemci včeraj oavojili Chouy in Neuilly-St. Front med Marno in Soissonom. Zadnji kraj je južno od reke Oureq in okrog 46 milj od Pariza. To pomeni, da so nemške čete na-predovale šest milj pri včeraj-šjem prodiranju.

Bojna črta je zdaj dolga 112 milj. Razteza se 32 milj od No-yona do Soissona, 40 milj od Soissona do Marna in okrog 40 milj od Marna navzgor do točke severno od Remsa.

Francoska fronta je še nedotak-njena in vleče se med Nemci in Parizom. Francozi se bore ljuto za vsako stopinjo tal in povaroča-jo sovražniku velikanske izgube.

Ne severnem krilu med rekama Oise in Aisne je general Foch od-stopil nekaj ozemlja in se umak-nil do Fontenoya, toda blizu Sois-sonna in južno od Vlerzy so bili včeraj odbiti vsi nemški napadi. Na severnem bregu reke Marne, kjer so Nemci prodrli najdlje, se vrše najhujši boj; višine sever-no od Chateau Thierry in Remsa so še vedno v rokah Francozov in reokupirali so tudi trdnjavo Pom-pelle, katero so bili Nemci že vze-li. Tam so Francozi vjeli 200 Nem-cov in vplenili štiri "tenke".

Sovražnik ni še nikjer prekora-čil reke Marne.

Včeraj je sovražnik naredil mo-čan pritisk med Noyonom in Sois-sonom z namenom, da konsolida-ri svojo fronto ob reki Aisne s ono v Pikardiji. Prodrli je štiri milje do Fontenoya, toda dalje ni več mogel.

Ministrski predsednik Clemen-ceau je sinoči suspendiral vse vo-jaske dopuste izvenmiš v slučajih bolezni. General Petain je včeraj izjavil: "Da bi le skoraj pričela bitka ob Marni kakor je bila pred štiriimi leti."

London, 12. junija. — Angleški vojni stan poroča, da ni bilo vče-raj na angleški fronti nič poseb-nega razen običajne kanonade in lokalnih bojev. Meseca maja so Angleži ujeli 1158 Nemcev. Izgu-be angleške armade v pretečenem tednu znašajo 29,984 moč.

Angleški avijatiki so včeraj vr-gli na tla 27 nemških letal in zne-tali 45 ton dinamita na sovražne strategične točke in nemška me-sta. Bombe so padale na mesta Karlsruhe, Bruges, Metz-Sabons, Karthaus in Thionville. Enega sa-

(Dlje na 3. str., 1. kol.)

ZAJEDAVCI.

Spisal Ivan Molek.

(Nadaljevanje.)

Bližalo se je jutro, ko so zaključili. Omamljeni, trudni, zaspani in pijani so zapuščali svahte spajeno sobo. Pred Narodno gostilno so se zopet vrstile kočije in moški so lezli vanje z družicami, da jih spremijo domov.

John in Marička sta stopila v svoje novo stanovanje s težkima glavama. Sobna oprava je bila v neredu in stene so dišale po sveži barvi. Komaj je Muc zaprl vrata za seboj, se je že zavalil na posteljo in zasnil. Njegova žena je pa slekla poročno obleko — obleko, ki je stala petinasedemdeset dolarjev in katere ni mogla več nositi. Jezno je vrgla pajčolan, suhe rože in obleko v kot in legla k počitku z zavestjo, da jima je svatovanje prineslo trudne noge, težko glavo in petsto dolarjev dolga.

Kakih šest mesecev pozneje je Marička porodila sina. Krstili so ga kajpada za Johna in obhajali zelo hrupno botrinjo. Oba sta imela otroka prav rada, ali že nekaj tednov po porodu sta bila v skrbeh. Otrok je imel zelo krmečljave, rdeče oči in vsak čas jih je zapiral rumen umoj. Očividno je bil rojen s to napako. Oče in mati sta bila vznemirjena zaradi tega, in ker ni hotelo biti otroku nič boljše, sta ga nesla h kompanijskemu zdravniku.

Doktor je preiskal dete in premišljeval nekaj časa. Bil je star in izkušen zdravnik, ki je veljal v vsem okrožju za najboljšega.

Zmajal je z glavo in potem sumljivo pogledal Muc in potem Maričko.

"Otrok si je pokvaril oči pri porodu. Povejta naravnost — ali nista vidva bolna?"

Zdravnikovo vprašanje je zvenelo precej ostro in Muc ga je dobro razumel, kajti obšla ga je rdečica in pogledal je v tla. Marička pa ni razumela angleških besed in je le mirno poslušala.

"Brez ovinkov, mister Muc, vi ste bolna na kapačici, kajne?"

"Jaz — jaz — jaz sem bil nekoč, ali zdaj — tako se mi zdi — sem zdrav."

Zdravnik se porogljivo nasmehne.

"Zdrav! — Otrok dokazuje drugače. Vaša žena je bolna, in na kakšen način je ona prišla do bolezni, če ste vi zdrav?"

Muc ni odgovoril.

"Kaj pa pravi zdravnik, John?"

On jo pogleda in stisne ustnice.

"Nič! ... Rekel je, da ni nevarnosti. Pojdiva!"

XIV.

OZDRAVLJEN!

"Izborno! Imenitno! In še zredili ste se; lea so vam porudela. Gotovo tehtate najmanj dvajset funtov več kot pred tremi meseci. Stolica je v redu, kajne. Vse je allright. Zdrav kot riba v vodi! ... Simptomi so izginiti, kri je zopet čista in bolezen je šla, kakor da je ni nikdar bilo. Ali Vam nismo rekli? In vi ste tako omahovali! ... Prepričani smo — kaj prepričani — mi vemo, da so naša zdravila temeljito izjedla zadnjo koreninico strupa v vašem telesu; vaša kri je zdaj sveža in čista, kakor kri novorojenega deteta in bolezen se nikdar več ne povrne. Samo paziti morate, da se nikoli več ne nalezete kaj takega. Kri, ki je bila enkrat pokvarjena, se lažje pokvari, ako pride zopet v dotik s sifilitičnim strupom. Bodite opretni! Dalje morate skrbeti, da je vaš želodec vedno v redu in da nikoli ne podležete zabasnosti v drobu. Naši ozdravljeni pacienti, ki so modri, jemljejo navadno od časa do časa sredstvo, ki krepi prebavne in izločevalne organe. To sredstvo preskrbimo mi in kadar ga zmanjka, lahko naročite kar po pošti. Stane pet dolarjev in en zavoj za dostojne par mesecev. Sicer pa ni treba in mi ne silimo, ampak kdor je pameten in previden, stoji vedno na straži. Zdravje je največji zaklad, ki ga ima človek in ta zaklad ni nikdar dovolj zastražen. Zdar, ko smo vas ozdravili in rešili težke bolezni, se spodobí, da nam daste zahvalno pismo, katero bo pričalo o vaši zaupnosti in naši uspešni metodi zdravljenja. Sicer ne zahtevamo, da pride vaše polno ime v javnost; začetni črki zadostujeta. Pismo je že spisano, samo prečitajte ga in podpišete. Vsak naš pacient stori tako z največjim veseljem in čitamo vam z obzira, da se tudi vi ne boste branili."

Tako je govoril dr. Berring, komodno sedeč na mehkem gugalniku pri svoji pisalni mizi in puhajoč goste oblake dima iz dišeče smotke, a slovaški tolmač je še bolj olepšal vsako besedo, ko je stvar razlagal Martinu Rožniku.

Zadnji je bil naravno neizrečeno vesel teh besed, tako vesel, da bi bil najrajši vriskal. Sam se počutil, da je bolezen res izginita, ko je tretji mesec porabil zdravila, in profesorjeve besede so se mu zdele, kakor da govori sam rešilni angel iz nebes. Bil je prepričan, da je zdrav — in kdo ne bi v takem trenutku, trenutku prijetnega razburjenja in izredne sreče, storil vse, kar zahteva dober doktor? Res je s težko muko spravil skupaj sto dolarjev, ki jih je dobil zdravnik, ali kaj je to? Tisoč, milijon dolarjev bi bil dal z največjim veseljem, če bi zdravnik zahteval in če bi jih imel.

Martin je brez ugovora podpisal zahvalno pismo. Čital ga ni — in čemu? Prvič je bilo pisano v angleščini in drugič — ali je res tako hudoben, da ne bi zaupal doktorju? Vzel je tudi "pokrepčevalno sredstvo" in dal zadnje cente iz žepa.

Imel pa je še nekaj na jeziku.

"Ali — ali zdaj lahko pride k meni žena iz starega kraja?"

Slovac je napel spodnjo ustnico.

"Kako nepotrebno vprašanje! Mar niste zdravi? Kar vzemite ženo k sebi. Ali res imate ženo?"

"Ženo in otroka — fantička; dve leti bo že star."

"Izvrstno! Le sem z ženo! Zdar ste zdravi in škoda bi bila, če bi takole samevali. Mlad mož v Ameriki in mlada žena v starem kraju — no, saj veste — neprijetnosti so!"

Tolmač se je nesramno smejal in Martina je obšla rdečica.

Stisnil je klobuk v roko in se prijazno poslovil od svojih dobrotnikov. Dr. Berring mu je stisnil roko s smejočim obrazom in se zasukal na vrtečem stolu k svoji pisalni mizi; naredil je s peresom par potez na karti z Martinovim imenom in znamenje, da je vse plačano in nato je vtaknil karto v poseben predal med "ozdravljene". Slovaški tolmač je pa spremil Martina do stopnic in mu segel v roko z besedami: "Ne pozabite na nas, če bo še kaj treba." V čakalnici je sedelo pol tuceta moških, ki so zvedavo gledali za Martinom. Njegov nad vse zadovoljiv obraz jim je bil dobro znamenje.

Martin Rožnik je bil več kot zadovoljen; čutil se je naravnost srečnega, kakor še nikdar v svojem življenju. Vse se mu je zdelo tako lepo in solšno: Tolmačev obraz, ki je bil vselej tako dolgočasen in nekako sumljiv, je bil topot sama milina; brada gospoda zdravnika je bila pravi kras moza, iz čigar oči odseva največji žar prijateljstva in dobrohotnosti do ubogih, trpečih ljudi, katerim je zagotovljena resnična pomoč, ne oziraje se na borih sto dolarjev, ki niso nobena plača, pač le skromna nagrada za njegovo neprecenljivo delo; moški v čakalnici, bolniki, ki so tako srečni, da so se zatekli k najboljšemu zdravniku na svetu, imajo vesele obraze, in po vsi pravici! O, vi srečni ljudje, le potrpite in ne bo vam žal! ... Svetla zdravnikova pisarna, poltemna čakalnica, s preprogo pogrnjene stopnice in še celo sopren zrak, ki napolnjuje te prostore, je bil poln milobe, da bi mu človek odprl zadnjo celico svojih pluć in ga srkal in srkal! ...

Od vseh strani je gledala zadovoljnost in sreča, ki se je smejala Martinu. Tudi voščene figure v profesorjevem "muzeju", ki so bile vselej tako strašne, gnusne in osudne, kakor gnile, zevačje rane, katerih človek ne more pogledati, ne da bi strepetal in se zgrozil v dno svoje duše — in Martin je strepetal in bežal, kakor da gleda iz vsake figure sam satan, ki ga hoče požreti, kadar je prej moral mimo — tudi te figure niso bile več to, kar so bile. Martin je postal in se oziral zmagovalno na ude iz voska. O bože, kako je bil neumen nekoč, ko se je bal in bežal iz tega prostora! ... Čemu? Ali jih ni premagal in postavil na laž? Zakaj bi se zgražal in trepetal — zdrav človek? ... Voščeni ude so v resnici nedolžni in lepi — dober posnetek nature! Tista gniloba voščenege mesa, krute rane, slike ostudnih bolezni — eh, kaj bi to!

In Martin je ogledoval figure z največjim zanimanjem, kakor da je to nekaj bajnega, kar se je porodilo v glavi fanta, kot se na primer porodi slika morske deklice ali povodnega moža z nagim životom do pasu. Čimbolj je gledal Martin, tembolj se mu je zdelo, da je vse to oddaljeno od njega tisoč milj ali še več. ... nekaj neznanega, ki morda pride v bližino, pa zopet gre kakor hudourni oblak. Njegove prsi so se širile in dihal je svobodno. Z lahkim korakom je zapustil "muzej" in stopil na ulico v jasnem, solnčnem dan. Na ulici je kraljevala solnčnost in veselost. Ljudje so drveli semintja, na tisoče ljudi, reke glav in urno mahajočih rok, ki drvele dan za dnem po velikem Chicagu, in Martin je videl na vseh obrazih zdravje in srečo. ... Kako je lepo na svetu, če so ljudje zdravi! ... Čutil je, kakor da je vse prerajeno in novo; vsi ljudje so mu prijatelji. Potuhnjenec in hinavec, ki so se mu rogali in ga preganjali, ni več. Šli so! Martin se vrača med ljudi, med nove ljudi, prerajen in zdrav.

Kdo bi se čudil?

Ozdravljen! Izbrisal je madež grdega greha in zdaj lahko vrže v brezno pozabnosti črno košček preteklosti, ki mu je zavdala toliko bolečin. Spomin na nesrečni dogodek, ki ga je spremljal podnevi in ponoči, kakor nevidna pošast ali senca umorjene žrtve, ki spremlja zločinca, in ki mu ni dal mira pri delu, jedi, ne v postelji, je pokopan in v njegovo dušo se zopet naseli blažen pokoj. ... Kdo se ne bi radoval in vriskal od veselja!

Zdrav! Z mirno vestjo in s porogljivim smehljajem na ustnicah bo odšel Martin zdajpazda poletel v duhu v rudarsko naselbino in ne bo ga stresel mraz. ... Kar je bilo, je bilo — in ne povrne se več. Srečno se je izmuznil iz pekla, kamor ga je bil zvalil satan, in živ spomin na satanske čine, ki mu je bil zastrupil telo, je silajno premagal. S kakšnim mirom v srcu zdaj lahko premišljuje o urah, ki so bile zanj prvi pekel! Prijatelj Muc... Bregarjeva gostilna... Marička... Lake View... grda bolezen... roganje, zasramovanje in beg od Barbida... sleparski zdravniki... težke ure skrivanja svojih muk... ponovno valjanje v blatu greha — vse to in še mnogo drugega je šlo mimo, kakor da bi vsega tega ne bilo. ... Ali je on res doživel vse to? Nemogoče! Zdi se mu, kakor da to ni bilo v njegovem življenju; morda je kaj podobnega ališal, ko mu je dober prijatelj pripovedoval o svojih doživljajih. ...

Ozdravljen! ... Z jasnim čelom in mirnim očesom bo zopet gledal v obraz ljudem, ki mu pridejo naproti. Nič več se mu ne bo treba skrivati po temnih kotih in izogibati ljudi; ne bo mu treba več prisluškovati pri vratih v strahu, da govore o njem in njegovi bolezni, in povedati oči pred vsakim, kogar sreča na cesti, iz bojazni, da morda ve za njegovo tajnost. Ha, kdo ne bi bil vesel! ... Nekoč je v družbi prijatelja obiskal državno kaznišnico v Jolietu in tam je videl jetnike, ki so skrivali svoje obraze pred posetujočim občinstvom. Namah mu je prišlo na misel: "To sem jaz — takšen sam jaz! Skrivam se in bojim se ljudi kakor jetnik; svet je zame ječa." Ampak zdaj je svoboden! ... Vrata ječe so se zaprla za njim in kdo mu more kaj?!

(Nadaljevanje.)

Kraljica Dagmar.

Zgodovinski roman. Spisal Benet Trebitsky.

(Nadaljevanje.)

Hotela je preprosti vihevec, da bi je ne preganjali, — zaradi deteta, katero nosi pod srcem. ... prvič tekom več let zakona. ... Ni jih poznala, tudi ni pomislila, kaj umejo s svojimi mrežami. ... h kakim groznim dejanjem jo bodo hoteli prisiliti. ...

"Moj mož. ... dragi moj soprog. ..."

Vetrovi so zašumeli silnejše.

Nedaleč je obstal jezdec na penastem konju in nekaj časa poslušal. ...

"Moj mož. ... ali mi odpustiš? ... Ali ne bo tvoje srce napram meni trdo? ... Tako nesrečna sem. ... Ti edini, veliki krščanski Bog, ki si poslal na svet svojega Sina z mirom ljudem dobre volje. ... O, daruj mi samo kapljico — samo eno kapljico tega mira, saj sem dobre volje — najboljšee volje. ... Pokaži svojo moč. ... Sem tako nesrečna. ..."

Vetrovi so šumeli temneje in temneje, jezdec je spodbodel konja in izginil v črno temo. ...

In od razvalin, kjer je stalo nekdanj pogansko svetišče, se je plazila žena zopet tako zavita od glave do pete. ... Morala bo hoditi celo noč zelo hitrih korakov, predno zagleda bukovsko obzidje. ...

Vihevec — najstarejši v Bodriški deželi — je krenil tudi v to stran, toda bil je za dobre tri ure pred Jitruško. In ko je vzhajalo solnce, je obstal pred gradom, v katerem je bival najzagrizenjših sovražnikov slovankega življa v teh pokrajinah. ... Ko je vladal tukaj Friderik Rdečebralec, se je preselil od Rena semkaj in si tu sezidal trdno bivališče. To je imela biti trdnjava ne samo proti Dancem in Slovanom, ampak tudi proti nemirnemu Brunaviškemu Levu. ... Toda na srečo Dancem in Slovanom je ostalo pri sanemnem naertu. ... Grad je bil sicer precej vtrjen, a svojemu prvotnemu namenu bi vendar ne bil zadostoval. ...

Vitez Sterenfrid pa naerta pokojnega cesarja ni opustil do danes in se tudi ni bal, družiti se s potujočimi žreči, ki so s škripajočimi zobmi in s stisnjenimi pestmi gledali na križ, postavljen na daleč in široko po bodriški deželi in lesketajo se dan na dan z jasnejšim svitom. ...

Če imajo stari bogovi res na veke izginiti iz nekdane Krukovke kneževine, naj pogine ž njimi tudi slovaški živeli. Naj potem nemški duhovniki po svoji volji propovedujejo na slovaških grobovih. ... Križ mora in mora izginiti. ...

Vihevec ponujene nemške pomoči niso odklonili. ... Naj se zgodi, kar hoče.

Nemški grofje, katerih oči so se vsak dan požrešneje ozirale po slovaških krajih, — že niso niti mogli dočakati, da bodo mogli vstati k novi vojni. ... Z vihevcem so popolnoma soglašali. Križ katerega je postavila roka češkega uhovnika Dobrogosta, mora pasti. ... Lahko si za kratek čas postavijo na ognjišča svoje malike vendar jim jih pomejedo kakor veter prah in potem stopijo na vrat slovaškim rodovom, a dihejo poslednjič. ...

V gradu so tega starega žreca brezdomno dobro poznali.

Takoj so mu spustili dvigljivi most, toda hitro ga zopet vzdignili. ...

Vihevec je ostal tu precej časa in ko je odhajal, je slonel Sterenfrid na oknu svoje sobe in gledal za njim s pogledom, v katerem se je zrcalilo največje zaničevanje.

"Zaslepljenci! — To so trde, nepopravljive glave. ... Mesto da bi si odpustili, se raje zatekajo k nam. ... Mi vas pomirimo! Mi vam pomagamo! — Samo počakajte! — Ve ovreže duše!"

Vitez je govoril te besede zopet s tako zaničljivim glasom in se hitro obrnil od okna. ...

"Naj raje tukaj vladajo Nemci, kakor bi bil križ zaščitna Bodričev! — Naj raje pogine vse ljudstvo! — Naj je tu raje grob na grobu! — Brez starih bogov ni nikakega življenja! ... Le vztrajnost in odločnost. ...!"

Stari žrec je silal te besede prepoditi iz njegovega dosedanjega brloga. ... Od tod je nametil proti Bukovu. Toda čim

dalje je prohajal, tem pokornejši, tem ponižnejši je bil izraz na njegovem obličju. ...

XIII.

Mir na Danskem, o katerem smo govorili v pričetku prejšnjega poglavja, se je pričel naenkrat izpreminjati — sicer tudi v mir, toda v mir, pri katerem človek zadržuje dih v prah pospešuje korak in bi imel rad ptičja krila, da bi kar najprej prišel iz kraja, po katerem je zavladal ta mir. ...

Na svojih potih po svetu je prišla na Dansko žena v sivem oblačilu s kredastim obličjem, v katero ji je nemogoče pogledati, toda katere dihanje je čutili več ur hoda naprej. ...

V okolici mesta Ringstadta je bivala ta strašna žena. ...

Nesrečen je kraj, kjer se je naselila le za nekoliko ur. ...

Ob njenem dihanju so ljudje padali kakor muhe, in ni bilo nikake — čisto nikake pomoči. ...

Pod vaškimi strehami so umirali otroci z roditelji. ... Tem ni še nikdo mogel postreči. Na ležišču v kotu priproste sobice se en pokojnik ni omrznil, in že se je drugi boril s smrtjo. ...

"Samo ko bi si mogel omočiti ustnice. ... Samo kapljo vode! — Usmilite se. ..."

Nesrečnik ni več mogel govoriti, grlo se mu je stiskalo kakor z železnim obročem, obličje in ustnice so mu postajale modre, skoro črne. ...

Žena v sivem oblačilu s kredastim obličjem je korakala naprej. ... Toda samo za en prag. Zdelo se je, da noče pustiti v miru niti enega bivališča in da hoče pogledati pod vsako streho. ... In če bi bili zapri pred njo vrata z najtežjimi zapahi, če bi bili najskrbnejše zamašili vse špranje, če bi tudi okna zaprl z oknicami, — strašni obiskovalki bi ne bili mogli zabraniti vstopa. ...

Ljudje niso že niti več plakali. In če v obeh usahnejo solze, je vedno hujše, kakor če se prši še tako olajšajo s plakanjem in zdihovanjem. ...

Samo molče so lomili z rokami, da so jim pókale kosti v njih. ...

S pobledeh obličij jim je odseval izraz groze in obupa. ...

Vendar se drug pred drugim varujejo, ne vem za kako ceno bi ne stopil pod streho drugega, da bi pomagal. ...

Pravijo, da v nesreči postajajo ljudje še trši in ne občutljivši. Žena v sivem oblačilu in kredastim obličjem je dihal z morečim dihom močnejše in močnejše. ...

Že je gledala tudi čez Ringstadsko obzidje. ... Samo nekoliko krat bi ji bilo še treba v zraku zamahniti s krili, in bila bi v mestu. ...

Ljudij se je je pollašal nepopisljiv strah. Eni so molili, ležali ne mrzlem cerkvenem tlaku ter klicali za kneževino: "Miserere" in "de profundis. Drugi so valed strahu pili po kremah in se vdajali najrazuzdanejšemu življenju. ... Človek je povsodi enak, v pokrajinah, nad katerimi že solnce kakor najbolj razbeljeno železo, in v polnočnih krajih, od katerih ni daleč do dežel, v katerih več mesecev skupaj ni videti solca. ... V običajnih časih je sicer mogoče opaziti razliko, toda če pride življenje na katerikoli način iz svojega navadnega tira, je povsodi veljavna prastara prislovica: "Človeškega mi ni nič nenavadnega!"

Naenkrat pa je bilo videti po vasicah vitko žensko postavno, oblačeno v priprosto krilo, spremljano od nekoliko družic. ... Takoj za njimi je šel mož v priprosti brodniki suknji. ... Zdelo se je, da z navdušenjem sledi vsakemu koraku vitke gospe, ki se ne o-gne nobenega praga in potka na vsaka vrata, da bi ji — če morejo odprli. ...

Mlademu možu v priprosti brodniki suknji se je pridružilo še več drugih. ...

"Samo ukaži, svitla gospa, tvoji služabniki smo. ... Neizrekljivo srečna je dežela, kjer je kraljica ljudstvu mati. In ti svitla gospa si še več, kakor mati. ... Ti si tolažnica v najhujšem času. ... Naše življenje pripada tebi. ..."

"Če hočete pomagati — ste dobrodošli!"

Vitka ženaka postava si je odkrila z obraza polpregladni pajčolan. ...

Možem, tem trdim možem, katerim je le malokdaj padla solza

na ožgano lice, — so se orodili in trajalo je precej časa, predno so mogli popolnoma spogledati.

"Ali vam nisem rekel, da je kraljica? ... In ali naj se da osramotiti mi može?"

Mladi brodnik je govoril nekoliko lomljeno dansko. Toda hko da je bil iz Jutlanda, se se zlasti na obrežjih razlikuje reče od tukajšnjega. ...

Može so se takoj poprijeli la. Imeli so ga dovolj.

Po vasic se je takoj raznesla je tukaj sama kraljica s svojim spremstvom. ... In da so kaj tudi može, ki spravljajo lice na pokopališče. ... Ničesar ne boje, povsodi so, tudi t kjer je vse pomrlo. ... In n mur se ne zgodi nje hudega.

Nadaljevanje.

VLADA UREDI MESARSKO OBRT.

Washington, D. C. — Prednik Wilson je odobril priporo la mesnega odbora v živilski pravi. To pomeni, da vlada prevzame mesarske obrti, amp jo bo le uredila.

Vladni program zahteva eno sistematično knjigovodstvo ponovno študiranje maksimal ga dobička, ki je dovoljen velen sarjem.

Ravnatoko bo vlada pazila to, da ne bodo veleposlarniki p visoki ceni prodajali mesa.

Predloženi sta bili dve poro mensga odbora. Večinsko poro lo je priporočalo vladno uredi mesarske obrti, manjšinsko pa čilo pa kontrole nad mesarsko brtjo.

"OD MRTVIH VSTAL."

New York, N. Y. — Veliko zočaranje je nastalo v družini, se je vrnil domov 51-letni Ge ge Pileher, o katerem so bili i in otroci prepričani, da je ut pred več meseci.

"Bil sem na bizniškem potu nju po južnih državah," je l cher tolmačil svojo odsotnost d žini, ki je gledala in strmela v kakor če bi se prikazal nje duh. "Nisem pisal, ker nisem l poročati dobrih stvari," je Pil pojasnjeval po kratkem molku.

Pileher je ostavil svoj d zgodaj v januarju, ne da i kaj vedal, svoji družini, kam da ešel je v Georgijo, da izvrš svoje delo — uglaskanje glasov jev. Obiskal je državni Tennes in Mississippi. Ves čas ni spo čil besede svoji družini, kje nahaja.

V februarju je voda vrgla topljenca na Fire Islandu. N govo truplo je bilo, če precej urojeno. Po brazgotini na levi so sodili Pileherjevi sorodi da imajo utopljenega Pilehe pred sabo. "Pileherja" so po pali po prostozidarskih obre ker je spadal k masonski Hermitage, New Orleans.

STAVKA CESTNO ŽELEZN KIH USLUŽBENCOC ODOLOŽENA ZA TRIDESET DNI.

Chicago, Ill. — Stavka pri rora, Elgin and Chicago cest železniški družbi je imela za v soboto zjutraj, toda odložena za trideset dni, medtem bodo vladni uradniki skušali s po janji izravnati spor.

Unija cestnoželezniških uslužbencev je na apel "Elginsk trgovskega kluba" odložila st kao za en mesec. Ta zaključek kazuje, da strokovno organiz ni delavec ne iščejo spora, da potprežljivi in da se stavke sluzijo le v skrajni sili, če vidi da pri privatnih podjetnikih izda prav nič pametna beseda.

PLINSKE MASKE ZA MUL IN KONJE.

Washington, D. C. — Vse n le in konji, ki so dodeljeni a rški armadi v Franciji, bodo premlejeni z novimi plinsk maskami. Maske delajo v tovar izdelovanje takih mask in jih duciru vsaki dan do pet tisoč.

VEKLADIŠČITE PREMOG.

Indianapolis, Ind. — Govor Goodrich je izdal proklamaci v kateri priporoča, da ljud pravdočasno naroči remog. T med drugim in osim junjem določen za premogov teden. bo vsakdo sedaj naročil le množino premoga, ne bo post pomanjkanja.